

ANNA BIELEWICZ-DUBIEC

ORCID: 0000-0001-9044-8359

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

Analiza semantyczno-etymologiczna nazw okręgów i dzielnic Wolnego i Hanzeatyckiego Miasta Hamburg

Streszczenie

Niniejszy artykuł przedstawia analizę semantyczno-etymologiczną nazw okręgów i dzielnic Wolnego i Hanzeatyckiego Miasta Hamburg. W części wstępnej zostanie przedstawiona etymologia nazwy miasta Hamburg. Kolejno streszczono historię powstania i rozwoju miasta, m.in. w oparciu o Ustawę o Wielkim Hamburgu. W części badawczej sklasyfikowano nazwy okręgów i dzielnic miasta.

Słowa kluczowe: Hamburg, okręg, dzielnica, nazwa

Hamburg, oficjalnie Wolne i Hanzeatyckie Miasto Hamburg¹, jest miastem-państwem w Republice Federalnej Niemiec. Oficjalna nazwa nawiązuje do historii jako wolnego miasta Rzeszy i czołowego członka Hanzeatyckiej Ligi Handlowej.

Liczący około 1,85 miliona mieszkańców Hamburg jest drugim co do wielkości miastem w Niemczech i trzecim, co do wielkości, w obszarze niemieckojęzycznym. Mający około 755 kilometrów kwadratowych jest drugą co do wielkości gminą w Niemczech. Obszar miejski jest podzielony na siedem okręgów i 104 dzielnice, w tym Neuwerk, archipelag na Morzu Północnym.

Pochodzenie nazwy miasta

Pochodzenie nazwy nie jest jednoznaczne. Adam Tratziger² interpretuje słowo „hamme” jako drewno lub las, ale zwraca uwagę, że „Fryzowie [...] hamme nazywają miejsce łąk i bagien, na których wypasa się jej bydło”³. Interpretacja

¹ Freie – und Hansestadt Hamburg.

² A. Tratziger, *Chronica der Stadt Hamburg*, Hamburg 1865.

³ Tłumaczenie własne. W oryginale: „die Friesen [...] ein hamme einen Platz von Wiesen und Marschlande (heißen), darauf sie ihr Vieh weiden” z A. Tratziger: *Chronica der Stadt Hamburg*, op. cit., s. 11-12, <https://www.digitale-sammlungen.de> [dostęp: 12.01.2023].

odnosząca się do rozumienia tegoż słowa jako „zalesione wzniesienie wystające w bagno, zagajnik, las”⁴ została obecnie w dużej mierze odrzucona.

Inne podejście, odpowiadające warunkom terenowym, które w średniowieczu były inne niż obecnie, opiera się na germańskim *ham*⁵ - „kąt, kanciasty teren nad rzekami, zatoka”. W staro-wysoko-niemieckim *hamm* oznaczało „zakole, martwa odnoga rzeki, działka między rowami, zapadlisko kolanowe, twierdza tylna”. Hamburg byłby więc obiektem położonym w zakolu rzeki, na cyplu. W 2016 roku Rainer-Maria Weiss⁶ zinterpretował starsaksońskie słowo *ham* jako „ogrodzona łąka” lub „rozgraniczona zatoka”, co oznaczałoby, że Hammaburg (twierdza) to w znaczeniu dosłownym gród łąkowy lub zamek w zatoce. Druga część nazwy, (germańskie) słowo *-burg*, może oznaczać ufortyfikowane wzgórze, może również oznaczać osadę⁷.

Historia miasta Hamburg⁸

Najstarsze domostwa pochodzą z IV wieku p.n.e., znajdowały się one w obrębie wioski, której nazwę, Treva, wymienia starożytny naukowiec Klaudiusz Ptolemeusz⁹. Od IV do VI wieku północne regiony Łaby zaczęli zasiedlać Sasi.

Hammaburg powstał w VIII wieku, a Karol Wielki kazał zbudować w nim baptysterium w 810 roku, aby nawrócić pogańską północ. W 831 roku Ludwik Pobożny założył tu diecezję, która wkrótce potem stała się arcybiskupstwem. Po podziale Verdun w 843 r. najpierw Wikingowie zaatakowali region, a później słowiańscy Abodryci, toteż arcybiskup przeniósł swoją oficjalną rezydencję do Bremy.

Hrabia Adolf III von Schauenburg i Holstein założył w XII wieku osadę handlową i targową na zachodnim brzegu Alster. Dzięki nadaniu tej osadzie praw portowych, rzekomo przez cesarza Fryderyka I Barbarossę w 1189 r. oraz przywilejom

⁴ Tłumaczenie własne. W oryginale: „in die Marsch vorspringende bewaldete Erhöhung, Gehölz, Wald” z B. Studt, H. Olsen, *Hamburg. Die Geschichte einer Stadt*, Hamburg 1951, s. 13.

⁵ Tłumaczenia własne na podstawie: G. Drosdowski, *Duden Band 7 Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache*, Mannheim 1989.

⁶ R.-M. Weiss: *Hammaburg – Wie alles begann*, Hamburg 2016, s. 18.

⁷ F. Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, Berlin 2011.

⁸ M. Krieger, *Geschichte Hamburgs*, München 2012.

⁹ R.-M. Weiss: *Burgen in Hamburg. Eine Spurensuche*, Kiel/Hamburg 2021, s. 110.

handlowym dla całej Dolnej Łaby, miasto rozwinęło się w średniowieczu w kwitnący ośrodek handlowy i ze swoimi 600 browarami było uważane za „browar Ligi Hanzeatyckiej”. W XIV wieku, jako jeden z pierwszych członków Ligi Hanzeatyckiej, Hamburg stał się najważniejszym niemieckim ośrodkiem przeladunkowo-składowym między Morzem Północnym a Bałtyckim. Od 1510 roku został ostatecznie uznany za wolne miasto rzeszy. W 1558 roku została otwarta giełda, jako jedna z pierwszych w Niemczech, a w 1678 roku na Gänsemarkt otwarto pierwszą niemiecką operę pod nazwą Opern-Theatrum. W czasach reformacji miasto-państwo stało się protestanckie bez rozlewu krwi. Miasto przeżywało swój rozkwit kulturalny przede wszystkim w XVII i XVIII wieku, między innymi wraz z założeniem Teatru Narodowego w Hamburgu (1767).

Nawet po upadku Ligi Hanzeatyckiej oraz w okresie oświecenia i uprzemysłowienia miasto pozostawało obok Berlina najważniejszym ośrodkiem gospodarczym północnych Niemiec. Hamburgowi oszczędzono skutków wojny trzydziestoletniej i był w stanie wykorzystać ją do rozszerzenia swojej przewagi handlowej. W swojej burzliwej historii miasto znajdowało się pod duńską koroną królewską (której władzy Hamburg nigdy formalnie nie uznał), było częścią Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego i stolicą departamentu ujścia Łaby (Département des Bouches de l'Elbe) w Cesarstwie Francuskim. W latach 1813-1814 był oblegany przez rosyjskiego generała Bennigsen. Jako wolne miasto przystąpiło do Konfederacji Niemieckiej w 1815 roku po kongresie wiedeńskim. W 1867 r. został członkiem Konfederacji Północnoniemieckiej zainicjowanej przez Ottona von Bismarcka, a w 1871 r. pozostał członkiem kraju związkowego przemianowanego na Rzeszę Niemiecką.

Wydarzeniami szczególnymi czasów nowożytnych były: wielki pożar Hamburga w 1842 r., epidemia cholery w 1892 r., znaczny wzrost powierzchni i liczby ludności w latach 1937/38 w wyniku ustawy o Wielkim Hamburgu, bombardowania podczas II wojny światowej w 1943 r., powstanie obozu koncentracyjnego Neuengamme i jego licznych podobozów na terenie miasta, przekazanie wojskom brytyjskim 3 maja 1945 r., sztorm 1962 r., połączenie z międzynarodową siecią dróg i ruchem lotniczym, zmiany w porcie i spory o Hafensstraße w latach 80. XX w.

Okręgi

W Niemczech tworzenie administracyjnych i politycznych okręgów miejskich jest uregulowane w zarządzeniach gminnych krajów związkowych¹⁰. Większe miasta są wtedy często zobowiązane do podziału ich na dzielnice. Formalne utworzenie dzielnic miejskich odbywa się decyzją rady miejskiej i jest zakotwiczone w statucie głównym. Poszczególne oznaczenia okręgów miejskich często różnią się w zależności od miasta. Na przykład w Hamburgu i Berlinie nazywa się je po prostu Bezirke; w czasach NRD okręgi Berlina Wschodniego nazywano Stadtbezirk. Z drugiej strony w Hesji i Nadrenii-Palatynacie termin Ortsbezirk jest używany jednolicie, ponieważ w tych krajach zarówno miasta, jak i gminy bez statusu miasta mogą tworzyć okręgi.

Miasto-państwo Hamburg jest podzielone na siedem okręgów, które składają się z różnej liczby dzielnic¹¹. W sumie miasto ma 104 dzielnice; większość z nich to dawne wsie, które w różnych okresach były włączane do rozwijającej się metropolii. Największy rozkwit nastąpił w 1937 r., kiedy terytorium tego hanzeatyckiego miasta zostało prawie podwojone w ramach ustawy o Wielkim Hamburgu; w jego skład weszły pruskie miasta i gminy takie jak Altona, Harburg-Wilhelmsburg i Wandsbek, a także liczne miasta w okręgach Stormarn, Pinneberg, Harburg i Stade. W zamian, choć na znacznie mniejszą skalę, obszary Hamburga przypadły prowincji Hanower lub Szlezwik-Holsztyn.

Ustawę o Wielkim Hamburgu i innych dostosowaniach terytorialnych (Prawo Wielkiego Hamburga)¹² uchwalił rząd Rzeszy Hitlera 26 stycznia 1937 roku z mocą obowiązującą od 1 kwietnia 1937 roku; dzięki niej dawne terytorium państwowe Hamburga powiększono o ważne gospodarczo tereny z sąsiednich pruskich powiatów i gmin miejskich.

¹⁰ Kommunalverfassungen <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17722/kommunalverfassungen/> [dostęp: 15.02.2023].

¹¹ Gesetz über die räumliche Gliederung der Freien und Hansestadt Hamburg (RäumGlG) vom 6. Juli 2006 <https://www.landesrecht-hamburg.de/bsha/document/jlr-RGIGHArahmen/part/R> [dostęp: 10.02.2023].

¹² Das Gesetz über Groß-Hamburg und andere Gebietsbereinigungen (Groß-Hamburg-Gesetz).

Grafika 1. Hamburg po Wielkiej Ustawie o Hamburgu

Źródło: <https://de.wikipedia.org/wiki/Gro%C3%9F-Hamburg-Gesetz#/media/Datei:Gro%C3%9F-Hamburg.svg> [dostęp: 13.03.2023].

Grafika 2. Tereny przyłączone do Hamburga przed 1937 r.

Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File%3APincerno_-_Gro%C3%9F-Hamburg_2.png [dostęp: 13.03.2023].

Należały do nich miasta Altona i Wandsbek w prowincji Szlezwik-Holsztyn oraz Harburg-Wilhelmsburg w prowincji Hanower, które 1 kwietnia 1938 r. weszły w skład zjednoczonej gminy Hamburg i utraciły niepodległość wraz z miastem Bergedorf. W zamian przekazał Prusom terytorium dawnej własności Ritzebüttel wraz z wyspami Scharhörn i Neuwerk, a także tereny wokół Cuxhaven i inne mniejsze eksklawy. Ogółem powierzchnia Hamburga wzrosła z 415 do 745 kilometrów kwadratowych, liczba ludności wzrosła z 1,19 do 1,68 mln. W kolejnym

kroku konstytucja Hamburga została uchylona Ustawą o Konstytucji i Administracji Hanzeatyckiego Miasta Hamburga z 9 grudnia 1937 r. (HVVG)¹³, a niepodległość miasta hanzeatyckiego całkowicie podporządkowano interesom Rzeszy. Po II wojnie światowej podjęto starania o rewizję poszczególnych przepisów prawa, jednak większość z nich nie została zrealizowana. Dopiero w traktacie z Cuxhaven z 1961 r. doszło do niewielkiej wymiany gruntów między Hamburgiem a Dolną Saksonią, od tego czasu wyspy Neuwerk i Scharhörn w ujściu Łaby ponownie należą do Hamburga.

Nie wszystkie obszary miejskie Hamburga mają charakter dzielnic, na przykład nie jest nią Klein Flottbeck, ale należy do Nienstedten, podczas gdy Groß Flottbeck jest dzielnicą. Inne nazwy dzielnic występują kilkakrotnie, np. Barmbek: Barmbek-Nord i Barmbek-Süd, są to dwie dzielnice i to samo dotyczy Altona-Altstadt i Altona-Nord. Jeszcze inne składają się z dwóch nazw i razem tworzą dzielnicę, na przykład Farmsen-Berne, Lemsahl-Mellingstedt lub Neugraben-Fischbek.

Analiza semantyczno-etymologiczna nazw okręgów

Grafika 3. Hamburg – podział na okręgi

Źródło: [https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Hamburg,_administrative_divisions_\(%2Bdistricts_-_boroughs_-_pop\)_-_de_-_colored.svg](https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Hamburg,_administrative_divisions_(%2Bdistricts_-_boroughs_-_pop)_-_de_-_colored.svg) [dostęp: 13.03.2023].

¹³ Gesetz über die Verfassung und Verwaltung der Hansestadt Hamburg <https://www.verfassungen.de/hh/verf37-1.htm> [dostęp: 16.02.2023].

Analiza nazw okręgów oraz dzielnic miasta Hamburg obejmowała nazwy 7 okręgów oraz 104 dzielnic. Niektóre nazwy okręgów również są nazwami dzielnic. Wśród 104 dzielnic 3 mają nazwy dwuczłonowe. Łączna liczba analizowanych nazw wynosi 107.

Wśród sześciu nazw okręgów Hamburga nazwy trzech z nich pochodzą od nazw osobowych: Wandsbek, Bergedorf, Eimsbüttel. Pozostałe trzy – od obiektów urbanistycznych: Hamburg i Harburg od zamku, a Altona od gospody / szynku.

Altona

Swoją nazwę zawdzięcza szynkowi o wątpliwej reputacji i kilku drewnianym straganom otaczającym gospodę. Rybak Joachim von Lohe zbudował swoją gospodę na obrzeżach Hamburga. Szynk cieszył się dużą popularnością wśród rybaków i marynarzy, ponieważ sprzedawane Rotbier¹⁴ było tańsze niż w mieście Hamburg. Szynk nie podlegał prawom podatkowym miasta. Mieszkańcy nazywali to *all to nah*¹⁵, dlatego nadał szynkowi nazwę Altona. Z czasem wokół gospody wyrosła osada.

Bergedorf

Nazwa tej dzielnicy ma pochodzić od osadników saksońskich, którzy mieszkali tu ponad 1000 lat temu i nazywali się „Berger”, czyli ludzie, którzy mieszkali na górze i nadali wiosce nazwę „Bergedorf”. Człon „Dorf” znaczy wioska.

Eimsbüttel

Nazwa wywodzi się od osoby założyciela osady „Elimar”, natomiast wyraz podstawowy „Büttel” – nawiązuje do okresu starsaksońskiego, co oznacza coś w rodzaju lokalizacji na bezpiecznym gruncie. Są to przeważnie germańskie wioski okrągłe (wioski klastrowe).

¹⁴ Czerwone piwo.

¹⁵ Za blisko.

Hamburg-Mitte / Hamburg-Nord

W 2016 roku Rainer-Maria Weiss¹⁶ zinterpretował starsaksońskie słowo *ham* jako „ogrodzona łąka” lub „rozgraniczona zatoka”, co oznaczałoby, że Hammaburg (twierdza) to dosłownie „gród łąkowy” lub „zamek w zatoce”. Część nazwy -burg pochodzi od germańskiego słowa „burg”, które oprócz słowa „ufortyfikowane wzgórze” może również oznaczać „osadę”. Dodatek Mitte (środek) oraz Nord (północny) wskazuje na geograficzne położenie okręgu.

Harburg

Nazwa tego okręgu wywodzi się od słowa Horeborg/Horeburg (Sumpfburg¹⁷); zamek znajdował się tam, gdzie pośrodku bagien znajdowała się wysepka z suchym piaskiem.

Wandsbek

Wyraz podstawowy „bek” wskazuje na strumień, natomiast wyraz określający „Wanto” na pierwszego osadnika.

Analiza semantyczno-etymologiczna nazw dzielnic

Spośród analizowanych nazw dzielnic miasta Hamburg 37 wywodzi się od nazw osobowych. Stanowi to około 35% badanego materiału.

Wśród nich można wyróżnić 4 grupy semantyczne. Pierwszą, najliczniejszą grupę w liczbie 26, tworzą imiona męskie założycieli miasta. Do drugiej grupy zaliczono 6 nazw osobowych wywodzących się od sławnych osób. Pochodzenie następnych 4 nazw dzielnic można wywieść od nazw osobowych związanych z nazwami rodów. Natomiast do ostatniej grupy należy dzielnica Marienthal, której nazwa pochodzi od imienia żeńskiego.

Nazwy 26 dzielnic pochodzą od męskich imion ich założycieli, o których dzisiaj niewiele już wiadomo.

¹⁶ R.-M. Weiss: *Hammaburg – Wie alles begann*, Hamburg 2016, s. 18.

¹⁷ Zamek bagienny.

	Dzielnica	Imię męskie pierwszego osadnika
1.	Bergstedt	Beric
2.	Duvenstedt	Duvo
3.	Eidelstedt	Eyler
4.	Eimsbüttel	Elimar
5.	Eissendorf	Eizo
6.	Farmsen-Berne	Fridumar,
7.	Francop	Franko, Franke
8.	Hummelsbüttel	Hummar
9.	Lehmsahl-Mellingstedt	Madling, Melling
10.	Marmstorf	Marbold, Maribald
11.	Ohlsdorf	Odulf
12.	Osdorf	Oslef
13.	Othmarschen	Othmar
14.	Poppenbüttel	Poppilo
15.	Rahlstedt	Radolf
16.	Schnelsen	Snel
17.	Steilshoop	Steygels
18.	Stellingen	Stallo
19.	Tatenberg	Tade
20.	Tonndorf	Todo
21.	Volkstorf	Volkward
22.	Wandsbek	Wanto
23.	Wellingsbüttel	Walding
24.	Wilstorf	Wiltehard
25.	Winterhude	Winter
26.	Wohldorf- Ohlstedt	Ohl / Ol / Ole

Nazwy 6 dzielnic wywodzą się od znanych osób. Wśród nich jest rycerz Otto von Bahren, któremu swoją nazwę zawdzięczają aż dwie dzielnice – Bahrenfeld oraz Ottensen. Dzielnica Eppendorf zawdzięcza swoją nazwę arcybiskupowi Reimsu Ebbo. St. Georg nazwano po Świętym Jerzym, męczenniku. Książę Georg Wilhelm von Lüneburg-Celle jest imiennikiem Wilhelmsburg. Po hamburskim senatorze i kupcu Walter Beckhoff nazwano w 1788 dzielnicę Waltershof.

Jedna dzielnica Marienthal nosi nazwę wywodzącą się od imienia żeńskiego. Nazwa dzielnicy pochodzi od imienia żony właściciela majątku Wandsbek. Posiadłość w pobliżu młyna Rantzauer był oprawą wdową¹⁸.

W 4 dzielnicach, których nazwy wywodzą się od nazw osobowych, pochodzą od nazw rodów. Są to:

¹⁸ Pojęcie funkcjonujące w średniowiecznej i nowożytnej Polsce, a oznaczające zawarcie w testamencie, czy innym akcie prawnym, finansowego i majątkowego zabezpieczenia dla żony po zmarłym mężu.

1. Bergedorf – sascy osadnicy Berger;
2. Sassel – sas;
3. Rothenburgsort – rodzina Rodenborg;
4. Sinstorf – saski ród Sin.

Wśród analizowanych nazw dzielnic miasta Hamburg 70 na 107 jednostek (65%) nazw nie wywodzi się od nazwy osobowej. Są to dwie grupy. Pierwszą z nich tworzą nazwy topograficzne – 59 jednostek / 55%. Drugą grupę, stanowią nazwy miejscowości utworzone od nazw osiedli ludzkich jako nazwy zdrobniałe, przedrostkowe i złożone, nazwy filialne – 11 jednostek – 10%.

Nazwy filialne¹⁹ wskazują na pierwotną osadę lub na nowo powstałą.

Nazwy pochodzące od nazw topograficznych

Wiele nazw dzielnic miasta Hamburg nawiązuje do cech środowiska przyrodniczego:

1. Nazwy dzielnic pochodzące od nazw topograficznych – 58 jednostek:
 - 1.1. Nazwy dzielnic pochodzące od nazw hydronimów – 13 jednostek:
Allermöhe, Alsterdorf, Billbrook, Billstedt, Billwerder, Barmbek-Nord, Barmbek-Süd, Groß Flottbek, Rönneburg, Neugraben-**Fischbek**, Langenbek, Moorfleet, Farmsen-**Berne**.
 - 1.2. Nazwy dzielnic pochodzące od nazw oronimów – 4 jednostki:
Dulsberg, Hoheluft-Ost, Hoheluft-West, Hohenfelde, Sülldorf.
 - 1.3. Nazwy dzielnic pochodzące od pobliskich lasów – 8 jednostek:
Hamm, Hammerbrook, Horn, Langenhorn, Lohbrügge, Lokstedt, **Wohldorf**-Ohlstedt, Veddel.
 - 1.4. Nazwy dzielnic pochodzące od rodzaju gleby – 7 jednostek:
Curslack, Fuhlsbüttel, Blankenese, Jenfeld, **Lehmsahl**-Mellingstedt, Iserbrook, Steinwerder.
 - 1.5. Nazwy dzielnic pochodzące od słownictwa dotyczącego flory – 3 jednostki:
Bramfeld, Reitbrook i Rissen.
 - 1.6. Nazwy dzielnic pochodzące od słownictwa dotyczącego fauny – 2 jednostki:

¹⁹ Tochttersiedlungen.

Eilbek oraz Finkenwerder.

1.7. Nazwy dzielnic pochodząc od nazw obiektów urbanistycznych – 15 jednostek:

Altona, Altona-Altstadt, Altona-Nord, Borgfelde, Cranz, Hafen City, Harburg, Heimfeld, Kirchwerder, Moorburg, **Neugraben**-Fischbek, Neuwerk, Rotherbaum, Sternschanze, St. Pauli, Uhlenhorst.

1.8. Nazwy dzielnic pochodzące od rodzaju użytkowania danego terenu – 6 jednostek:

Borgfelde, Hausbruch, Harvestehude, Kleiner Grasbrook, Lurup, Ochsenwerder.

2. Nazwy filialne²⁰ wskazujące na pierwotną osadę lub nowo powstałą – 11 jednostek:

Altengamme, Altenwerder, Altstadt, Gut Moor, Groß Borstel, Neuland, Niendorf, Nienstedten, Neuenfelde, Neuengamme, Neustadt.

3. Nazwa pochodząca od prawnego pojęcia – 1 jednostka: Spadenland.

Podsumowanie

Analizowane nazwy okręgów i dzielnic Wolnego i Hanzeatyckiego Miasta Hamburg można sklasyfikować według Piotra Bąka²¹, który opiera się na Witoldzie Taszyckim, na trzy grupy:

- nazwy topograficzne, których podstawę stanowią nazwy przedmiotów w terenie. Są to albo przedmioty naturalne, takie jak góra, las, rzeka, albo stworzone przez człowieka jako wytwory ludzkiej kultury – 59 jednostek;
- nazwy osobowe, utworzone od nazw własnych i pospolitych pojedynczych ludzi i grup ludzkich – 37 jednostek;
- nazwy miejscowości utworzone od nazw osiedli ludzkich jako nazwy zdrobniałe, przedrostkowe i złożone. Tę trzecią grupę nazw oznacza się terminem nazwy filialne i bliźniacze²² – 11 jednostek.

²⁰ Tochttersiedlungen.

²¹ P. Bąk, *W sprawie podziału słowiańskich nazw miejscowych*, „Onomastika” 1994, t. 39, s. 33-48.

²² Tochttersiedlungen.

Najliczniejszym źródłem tworzenia nazw okręgów i dzielnic Wolnego i Hanzeatyckiego Miasta Hamburg są nazwy topograficzne 55%, z 35% nazwy osobowe tworzą drugą grupę według występowania. 10% ojkonimów okręgów i dzielnic Wolnego i Hanzeatyckiego Miasta Hamburg pochodzi od nazw filialnych. Powyższa klasyfikacja została uzupełniona o liczne podgrupy na potrzeby szczegółowej analizy.

Bibliografia

1. Bąk P., *W sprawie podziału słowiańskich nazw miejscowych*, „Onomastika” 1994, t. 39, s. 33-48.
2. Drosdowski G., *Duden Band 7 Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache*, Mannheim 1989.
3. Gottschald M., *Deutsche Namenkunde*, Berlin 2006.
4. Hempel D., *Nazis machen Hamburg zur Metropole*, NDR.de <https://www.ndr.de/geschichte/chronologie/1937-Nazis-machen-Hamburg-zur-Metropole.grosshamburg100.html>.
5. Kluge F., *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, Berlin 2011.
6. Koss G., *Namensforschung: Eine Einführung in die Onomastik*, Berlin 1990.
7. Krieger M., *Gechichte Hamburgs*, München 2012.
8. Makarski W., *O klasyfikacji nazw miejscowych raz jeszcze*, „Roczniki Humanistyczne” 1997-1998, t. XLV-XLVI, z. 6.
9. Nübling D., Fahlbusch F., Heuser R., *Namen: Eine Einführung in die Onomastik*, Tübingen 2015.
10. Rutkowski M., *O metodzie krytycznej w toponomastyce*, „Onomastica” 2021, t. 65, s. 37-50.
11. Studt B., Olsen H., *Hamburg. Die Geschichte einer Stadt*, Hamburg 1951.
12. Ratziger A., *Chronica der Stadt Hamburg*, Hamburg 1865.
13. Weiss R.-M., *Burgen in Hamburg. Eine Spurensuche*, Kiel/Hamburg 2021.
14. Weiss R.-M., *Hammaburg – Wie alles begann*, Hamburg 2016.
15. <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17722/kommunalverfassungen/>.
16. <https://www.digitale-sammlungen.de>.
17. <https://www.hamburg.de/>.
18. <https://www.landesrecht-hamburg.de/bsha/document/jlr-RGIGHARahmen/part/R>.
19. <https://www.verfassungen.de/hh/verf37-1.htm>.

Semantic and etymological analysis of district and district names of the Free and Hanseatic City of Hamburg

Abstract

This article presents a semantic analysis of the names of districts and districts of the Free and Hanseatic City of Hamburg. In the introductory part, the etymology of the name of the city of Hamburg will be presented. Subsequently, the history of the city's founding and development was summarized, also based on the Greater Hamburg Act. In the research part, the names of districts and districts of the city were classified.

Keywords: Hamburg, district, district, name